

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

21.04.2023. Nr. 6-1/218

Ropažu novada pašvaldībai
novada.dome@ropazi.lv

Par izglītojamo ēdināšanas apmaksu

Tiesībsargs ir izskatījis iesniegumu par Ropažu novada pašvaldības rīcību, kas saistīta ar ēdināšanas apmaksu Ropažu novadā deklarētajiem bērniem, kuri mācās izglītības iestādēs citā pašvaldībā.

Iesniegumā norādīts, ka Ropažu novada pašvaldības izglītības iestādēs visiem izglītojamiem ēdināšanu apmaksā pašvaldība. Iesniedzēja bērni mācās izglītības iestādē citā pašvaldībā. Iesniedzēja ģimene ir daudzbērnu ģimene. Pašvaldībā vecākam ir atteikts kompensēt bērnu ēdināšanas izmaksas izglītības iestādē, norādot, ka citu pašvaldību skolu skolēniem pusdienas netiek apmaksātas. Pašvaldība ieteica mainīt bērniem izglītības iestādi, kas iesniedzēja ieskatā neatbilst bērnu interesēm, jo bērni mācās 9.klasē, turklāt līdz pašvaldības ieteiktajai skolai Ulbrokā no bērnu dzīvesvietas nav tiešās sabiedriskā transporta satiksmes. Bērniem uz skolu citā pašvaldībā ir vieglāk aizbraukt nekā uz skolu Ulbrokā.

[1] Saskaņā ar Izglītības likuma 59.panta 3.¹daļu pašvaldībai ir pienākums piedalīties ēdināšanas izmaksu segšanā, lai nodrošinātu brīvpusdienas izglītojamiem, kuri izglītības iestādēs (izņemot valsts izglītības iestādes) klātienē apgūst pamatizglītības programmas 1., 2., 3. un 4.klasē. Tomēr pašvaldība nav ierobežota paplašināt izglītojamo, kuri saņem brīvpusdienas, loku, pamatojoties uz Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 11.punktu¹, patstāvīgi nosakot kritērijus atbalsta piešķiršanai izglītojamo ēdināšanas jomā. Par pārējo izglītojamo ēdināšanas izmaksu finansēšanu pašvaldība lemj atbilstoši sava budžeta iespējām.

Brīvpusdienas izglītojamajiem ir veids, kā atbalstīt ģimenes ar bērniem, kuri klātienē apgūst izglītības programmu izglītības iestādē, nepiešķirot naudu tiešā veidā, bet novirzot to tieši bērna vajadzībām, tādējādi veicinot bērnu veselības uzlabošanu, bērna veselīga uztura paradumus, kā arī veicinot vienlīdzīgas bērnu iespējas uz attīstībai

¹ Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 11.punkts: "Pašvaldība rūpējas par izglītojamo profilaktisko veselības aprūpi un nodrošina pirmo palīdzību tās padotībā esošajās izglītības iestādēs Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, kā arī nosaka tos izglītojamos, kuru ēdināšanas izmaksas tā sedz".

nepieciešamo, neatkarīgi no vecāku mantiskā stāvokļa un dzimuma.² Tātad pašvaldības finansēta ēdināšana izglītības iestādēs pamatā ir būtisks sociālais atbalsts ģimenēm ar bērniem, kas arī sekmē bērnu attīstību un veselību, nodrošinot veselīgu uzturu.

Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 11.punkts nenosaka konkrēti, kādu ēdināšanas izmaksu segšanas kārtību, apmēru, izglītojamo kategorijas, kā arī citus kritērijus pašvaldība var noteikt. Līdz ar to pašvaldībai ir tiesības noteikt gan izglītojamo kategorijas, kurām pienākas ēdināšanas pakalpojumu izmaksu segšana, gan šo izmaksu sedzamo lielumu. Šādas kārtības noteikšana ir pašvaldības brīvprātīga iniciatīva saskaņā ar Pašvaldību likuma 5.pantu, kuras īstenošanas kārtību nosaka pati pašvaldība.

Vienlaikus jāņem vērā, ka katras pašvaldības pienākums ir rūpēties par pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotājiem³. Primāri pašvaldības pienākums ir rūpēties par mazāk aizsargāto iedzīvotāju grupām – trūcīgo, maznodrošināto, daudz bērnu ģimenēm, ģimenēm, kuras audzina bērnu invalīdu u.c.⁴ Arī pašvaldības rīcībai, īstenojot brīvprātīgu iniciatīvu un nosakot tos izglītojamos, kuru ēdināšanas izmaksas sedz pašvaldība, ir jānodrošina savu iedzīvotāju intereses labākajā veidā, sevišķi ņemot vērā mazāk aizsargātu iedzīvotāju grupu intereses.

[2] Realizējot brīvprātīgu iniciatīvu un pamatojoties uz Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 11.punktā ietverto deleģējumu, Ropažu novada dome 2022. gada 14.septembrī pieņēma lēmumu Nr.1565 “Par grozījumiem Ropažu novada pašvaldības domes 2021.gada 10.novembra lēmumā Nr.388 (prot. Nr.15/2021,33.§) “Par ēdināšanas finansējuma piešķiršanu Ropažu novada pašvaldības izglītības iestāžu izglītojamajiem” un 2023. gada 8.martā pieņēma saistošos noteikumus Nr. 4/23 “Pašvaldības brīvās iniciatīvas pabalsti Ropažu novadā”. Ar minētajiem normatīvajiem aktiem ir noteikts, ka pašvaldība sedz 100% apmērā ēdināšanas izdevumus par siltajām pusdienām izglītojamiem, kuri apgūst pamatizglītību, vispārējo vidējo izglītību un vispārējo profesionālo izglītību Ropažu novada pašvaldības izglītības iestādēs. Tātad pašvaldība nolēma apmaksāt ēdināšanu visiem Ropažu novada pašvaldības vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu izglītojamiem, arī izglītojamiem no daudz bērnu ģimenēm, neatkarīgi no izglītojamā deklarētās dzīvesvietas. Savukārt Ropažu novada izglītojamiem, kuri mācās vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs citā pašvaldībā, tai skaitā izglītojamiem, kas pieder kādai mazāk aizsargātai iedzīvotāju grupai, Ropažu novada pašvaldības atbalsts ēdināšanas izdevumu segšanā izglītības iestādē nav pieejams vispār.

Tiesībsarga ieskatā šāda pašvaldības pieeja, realizējot brīvprātīgu iniciatīvu izglītojamo ēdināšanas izmaksu segšanas jautājumā, ar kuru pašvaldība sedz ēdināšanas izmaksas visiem pašvaldības vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu izglītojamiem, neatkarīgi no izglītojamā deklarētās dzīvesvietas, vienlaikus neparedzot nekādu kompensācijas mehānismu tiem izglītojamiem, kuriem dzīvesvieta deklarēta Ropažu novadā, bet kuri izglītību iegūst izglītības iestādē citā pašvaldībā, ir pretrunā ar Pašvaldību likumā noteikto pašvaldības pienākumu darboties savu iedzīvotāju interesēs. Pašvaldībai, izvērtējot savas budžeta iespējas, nav liegts ēdināšanas izmaksas segt arī citu pašvaldību izglītojamiem, kuri mācās Ropažu novada pašvaldības vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, tomēr tikai tad, ja pašvaldība ir nodrošinājusi visu savu iedzīvotāju intereses labākajā veidā.

² Likumprojekta “Grozījumi Izglītības likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/6D7978F77F5DC752C2258490006594F0?OpenDocument>

³ Pašvaldību likuma 2.panta pirmā daļa.

⁴ Likuma “Par pašvaldībām” 15. panta 7. punkts; Ministru kabineta 2005. gada 11.janvāra noteikumi Nr. 32 “Noteikumi par sociāli mazaizsargāto personu grupām”.

[3] Saskaņā ar Izglītības likuma 17.panta otro daļu, lai nodrošinātu iespēju apmeklēt izglītības iestādi pēc brīvas izvēles bērnam, kura dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, bet kurš mācās izglītības iestādē, kas atrodas citas pašvaldības administratīvajā teritorijā, pašvaldībai atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kārtībai ir pienākums slēgt līgumu par piedalīšanos attiecīgās pašvaldības padotībā esošas izglītības iestādes uzturēšanas izdevumu finansēšanā. Ministru kabineta 2016.gada 28. jūnija noteikumu Nr.418 “Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem” (turpmāk – MK noteikumi Nr.418) 9.punkts nosaka izmaksu pozīcijas saimnieciskajā gadā par vienu izglītojamo. Savukārt šo noteikumu Nr. 418 9.¹ punktā noteikts, ka pašvaldības pēc vienošanās izglītības iestādes izdevumu tāmē var iekļaut izdevumus, kas nav minēti šo noteikumu 9. punktā. No minētā izriet, ka pašvaldības, noslēdzot savstarpēju līgumu, ir tiesīgas iekļaut tajā izmaksu par ēdināšanas pakalpojumu nodrošināšanas segšanu tiem izglītojamiem, kuri izglītību iegūst citas pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajā izglītības iestādē.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumus, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. Savukārt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punkts nosaka tiesībsarga kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu. Pamatojoties uz iepriekš minēto, aicinu Ropažu novada pašvaldību, slēdzot līgumus ar citām pašvaldībām par piedalīšanos attiecīgās pašvaldības padotībā esošas izglītības iestādes uzturēšanas izdevumu finansēšanā, vienoties un segt arī ēdināšanas izmaksas Ropažu novada pašvaldībā deklarētajiem izglītojamiem, kuri izglītību iegūst citas pašvaldības izglītības iestādē, tādā pašā apmērā, kādā tās tiek segtas Ropažu novada pašvaldības izglītības iestāžu izglītojamiem.

Par paveikto un plānoto lūdzu informēt tiesībsargu **līdz 2023. gada 26. maijam.**

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

L. Grāvere